

1. Παιδιά και φοιτητές δοκιμάζουν τη χρήση εργαλείων στο Κέντρο Έρευνας Ιστορίας και Αρχαιολογίας στο Lejre, Δανία (Museum, 142, 1984, σ. 176 εικ. 2).

Τά μουσεια τέχνης καί τά παιδιά

*«Τό μουσειό πρέπει νά είναι ή ζωντανή
μνήμη του λαού για τό λαό».
(Museum, XXVIII, No 3, 1976, p. 142)*

Σύμφωνα μέ τίς σύγχρονες αντίληψεις, κύριο έργο τών μουσειών είναι ή διατήρηση τών αντικειμένων του παρελθόντος, για τίς μελλοντικές γενιές, καί ή παρουσίασή τους μέ διδακτικούς σκοπούς.

Μόνα, όμως, από τίς άρχές του αιώνα μας, καί πρώτα στην Άμερική, άρχισε νά άπασχολεί τούς ειδικούς ό παιδευτικός ρόλος τών μουσειών. Κι επειδή ή παιδεία άπευθύνεται πρώτα πρώτα στο παιδί, έκαναν τήν εμφάνισή τους τά πρώτα μουσεια για παιδιά στην Άμερική. Στην Εύρώπη έπικράτησε, εκτός από εξαιρέσεις, κάποια δυσπιστία ως προς τό είδος αυτό του μουσειου, καί δημιουργήθηκαν κυρίως τμήματα στα μεγάλα μουσεια που άπευθύνονται στα παιδιά, μέ άνάλογα εκπαιδευμένο προσωπικό καί ειδικά προγράμματα.

Εύθυμία Γεωργιάδου - Κούντουρα

Λέκτορας στο Α.Π.Θ.

2. Όμιλο παιδιών στο Ρωμαιο-Γερμανικό Μουσείο της Κολωνίας (Museum, 141, 1984, σ. 8).

3. Παιδιά θαυμάζουν κεφάλι ρωμαϊκού αγάλματος στο Ρωμαιο-Γερμανικό Μουσείο της Κολωνίας (Museum, 141, 1984, σ. 11).

Στις ημέρες μας, με την ιδιαίτερη εμφάνιση που δίνεται στο μορφωτικό ρόλο των μουσείων, τό ενδιαφέρον των αρμοδίων στρέφεται στο παιδί και θεωρείται εξέχου αναγκαία ή εξοικειωσή του με τά έργα τέχνης, όπως και με τά κείμενα της λογοτεχνίας. Είναι εύκολο, θέθαια, να κατανοήσει κανείς τη χρησιμότητα ενός επιστημονικού μουσείου για τούς μαθητές τού σχολείου, μιά και συμπληρώνει και επεξηγεί τή διδασκαλία στην τάξη.

Έτσι τά μουσεία φυσικής ιστορίας, έθνολογίας και ιστορίας δέν παρου-

σιάζουν ιδιαίτερα προβλήματα κατανόησης, παρουσίασης, σχολιασμού και έρμηνείας των αντικειμένων που εκθέτουν. Δέ συμβαίνει, όμως, τό ίδιο και με τά μουσεία τέχνης, αφού δέ διδάσκειται τό μάθημα τής ιστορίας τής τέχνης στά σχολεία και ή έκθεση των καλλιτεχνικών έργων έχει συναισθηματική φόρτιση.

Ή άγνοια τής σημασίας των αντικειμένων τέχνης από τούς εκπαιδευτικούς και συγχρόνως ή άδυναμία τού προσωπικού των μουσείων να επιτελέσει διδακτικό έργο, μαζί με την πεποίθηση ότι μόνο όταν κάτι αρχίζει

από τή βάση έχει πιθανότητες να επιτύχει, οδήγησαν τούς ύπευθύνους των μουσείων σ' όλο τόν κόσμο να μελετήσουν και να αντιμετώπισουν τό πρόβλημα με ποικίλους τρόπους. Τά σύγχρονα μουσεία έχουν αρχίσει έκστρατεία για ν' αποτινάξουν τή «μουσειακή» αντίληψη που τά θαρραίνει, και να γίνουν χώροι ένεργητικής γνώσης και δημιουργικής ένασχόλησης για μικρούς και μεγάλους, με βάση ειδικά προγράμματα. Οι ύπεύθυνοι των μουσείων τέχνης απευθύνονται στους εκπαιδευτικούς και με διαλέξεις και έντυπα τούς προροτομάζουν για να συνοδεύουν τούς μικρούς μαθητές σέ δημιουργική επίσκεψη έκθεσης μουσείου (π.χ. Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης στό Παρίσι, Μουσείο Νέας Σκωτίας στην Άγγλια). Συχνά αυτόν τό ρόλο τού συνοδού τόν αναλαμβάνει κάποιο ειδικευμένο μέλος από τό προσωπικό τού μουσείου. Στην άμεση επαφή των παιδιών με τά έργα τέχνης, στη δραστηριοποίηση τής φαντασίας τους και στην άδυσση τής παρατηρητικότητας τους συμβάλλουν σημαντικά τά έντυπα που κυκλοφορούν και προορίζονται για τούς μικρούς επισκέπτες, όπως είναι ή «Μικρή έφημερίδα για παιδιά», που εκδίδεται με τήν ευκαιρία των μεγάλων εκθέσεων τού Μουσείου Μοντέρνας Τέχνης τού Κέντρου Πομπιντού στό Παρίσι ή οι άφισεις και τά προγράμματα που συνοδεύουν τίς ειδικές για παιδιά εκθέσεις των μουσείων τού Καναδά.

Άρκετές φορές επιχειρείται και τό αντίστροφο, δηλαδή ή μεταφορά εκθέσεων, διοργανωμένων άκριτως γι' αυτόν τό σκοπό, στους χώρους των

6. Όμιλο παιδιών συμμετέχει σέ πρωτομαγιάτικη έκδήλωση τού Πελοποννησιακού Λαογραφικού Ίδρύματος στό Ναύπλιο (Museum, 139, 1983, σ. 178)

οχολιών (Αγγλία, Γαλλία) ή η ανάπτυξη δραστηριοτήτων σε επιλεγμένα μέρη, όπως σε διατηρητέο τμήμα πόλης (π.χ. στο Κέντρο Παλεοδομικών Σπουδών της παλιάς πόλης της Στοκχόλμης).

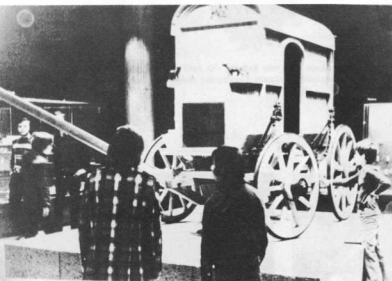
“Ας εναυγιάσουμε στο μουσείο τέχνης και ας δούμε από κοντά τις σχέσεις του με το παιδί και τί μπορεί να του προσφέρει. Γιατί αν η λειτουργία του δεν έχει συγκεκριμένο σκοπό, δεν έχει λόγο να υπάρχει.

“Ο ρόλος του μουσείου δεν είναι πιά να φυλάγει και να παρουσιάζει με κάποια τάξη και σειρά τα διάφορα αντικείμενα των συλλογών του, αλλά να δίνει πληροφορίες σχετικές με τη ζωή του ανθρώπου σε όριστη επο-

τό Παιδαγωγικό Τμήμα του Μουσείου της Νέας Σκωτίας ανέλαβε να συντάξει ειδικό τεύχος του «Journal of Education» με θέμα τα μουσεία, και μοιράστηκε δωρεάν σ' όλους τους δασκάλους και τους υπεύθυνους της σχολικής εκπαίδευσης στην επαρχία. Περιείχε άρθρα με τίτλους: «Τί είναι το μουσείο», «Μάθετε να διδάσκετε μόνοι σας με βάση τα αντικείμενα», «Τα μουσεία και τα σχολεία: επαναπροσδιορισμός της σχέσης τους μετά το '80».

Στο τεύχος αυτό δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην παρατήρηση κοινών αντικειμένων, που συνήθως δεν τραβάν την προσοχή μας, αλλά το σύνολο των πληροφοριών που μας δίνουν

γες προσπάθειες. Όφειλονται σε πρωτοβουλίες κυρίως λαογραφικών μουσείων, του Μουσείου Μπενάκη και της Έθνικης Πινakoθήκης. Άξιζει να αναφερθούν οι εκδηλώσεις του Πελοποννησιακού Λαογραφικού Ίδρυματος στο Ναύπλιο, τα εκπαιδευτικά προγράμματα του Μουσείου Μπενάκη και του Λαογραφικού Έρευνητικού Μουσείου Θεσσαλονίκης, ή λειτουργία εργαστηρίων του Μουσείου Λαϊκής Τέχνης στην Αθήνα, οι Εναγήςσεις από ειδικούς σε εκθέσεις της Έθνικης Πινakoθήκης. Όπωςδήποτε υπάρχουν δυνατότητες να γίνουν πολλές ακόμη και συστηματικά οργανωμένες δραστηριότητες. Τα αρχαιολογικά μουσεία, άλ-

4. Παιδιά περιεργάζονται ρωμική άμαξα που τα μπρούτζινα στοιχεία της είναι αυθεντικά, ενώ τα ξύλινα αποτελούν πιστά αντίγραφα ρωμικής άμαξας (Museum, 141, 1984, σ. 12).

5. Όμάδα παιδιών κοντά σε μεσαιωνικό μύλο της Άγγλιας άναποριστά-νουν τρόπους ζωής και πολεμικής του Μεσαίωνα (Museum, 144, 1984, σ. 179 εικ. 6).

χή. Τα αντικείμενα του μουσείου θα ήταν άχρηστα αν δεν μάς δίνουν στοιχεία για την κοινωνία, που αποτελούν κατάλοιπα του ύλικου της πολιτισμού. Ο Μπρέχτ θεωρεί τα αντικείμενα προϊόντα κοινωνικοιστορικής εξέλιξης. Και κρίσκει «ώραιο» καθέτι που έχει τη σφραγίδα της κοινωνικής εξέλιξης, γιατί σημάσια έχουν οι άνθρωποι, που ή ιστορία τους διαμορφώνει τα αντικείμενα και όχι τα ίδια τα αντικείμενα παρουσιασμένα άποασματικά, χωρίς την ιστορία τους.

Έκθεση που θα είχε για κριτήριο ότι τα αντικείμενα αποτελούν προϊόντα ιστορικής διαδικασίας θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμη και θα συνέβαλε στην προσέγγιση των αντικειμένων με διδακτικούς στόχους.

Με ανάλογο προβληματισμό το 1982

είναι εξαιρετικά χρήσιμο για το σύγχρονο άνθρωπο, τον κόσμο και την εποχή μας. Χαρακτηριστικό, επίσης, είναι ότι στο ίδιο τεύχος υπήρχε έρωτηματολόγιο με τίτλο «Πενήντα τρόποι να θλέψεις το κουτί ενός χάμπουργκερ Big Mac», με άπώτερο σκοπό να βοηθήσει τους μη ειδικούς να πλησιάσουν ποικιλοτρόπως τα αντικείμενα κάποιου μουσείου. Οι έρωτήσεις, άλλες άπλες και άλλες σύνθετες, άναφέρονταν στη σύνθεση του κουτιού, στη διακόσμηση του, στη χρήση του, στη διάδοσή του, στον τρόπο ζωής που εξυμπερείει κ.ά., έρωτήσεις που μπορούν να ύσθληθούν και κατά την παρατήρηση των αντικειμένων κάποιου μουσείου.

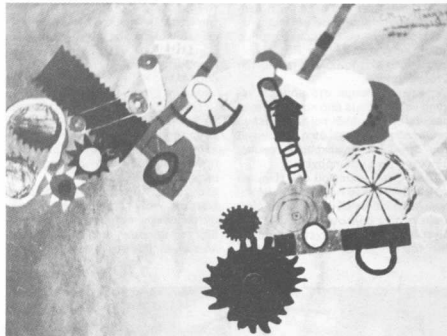
Στήν Έλλάδα, στον τομέα του εκπαιδευτικού προγραμματισμού των μουσείων έχουν γίνει sporadικά αξιόλο-

λά και τα θυζαντινά, καθώς και οι πινακοθήκες (οι δύο τελευταίες κατηγορίες πρέπει πρώτα να ύπάρξουν) θα μπορούε να εξελιχτούν σε χώρους παιδείας, μορφωτικών και ψυχαγωγικών προγραμμάτων για τους μαθητές και τους νέους.

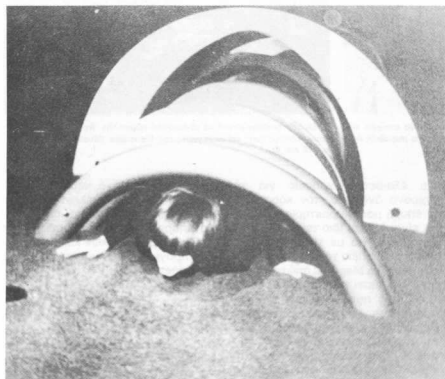
Πέρα από τη στεγνή γνώση που προσφέρουν τα αντικείμενα στις θρινές του μουσείου, με την κριτική χρονολόγηση και τον τόπο προέλευσης, θα πρέπει με φαντασία να αξιοποιηθούν στις μουσειακές συλλογές, να πραγματοποιηθούν διάφορες εκδηλώσεις με βάση αυτά τα αντικείμενα, ώστε να έλκύσουν και να μορφώσουν τα παιδιά με την ενεργητική συμμετοχή τους, ακόμη και με τη χρήση του παιγνιδιού. Η σκηνηκή, π.χ., άναπαράσταση περιβάλλοντος και αντικειμένων κάποιας εποχής

7. Νεαρός έπισκεπτής εμπνέεται από τόν πίνακα του Βρυερί, τοπίο μέ τήν πτώση του Ίκαρου, Βασιλική Μουσεία Καλών Τεχνών του Βελγίου, Βρυξέλλες (La chute d' Icare, Les chefs-dé œuvre absolus de la peinture - Bruxelles, Fribourg 1974, s. 44).

8. Όμοδικό κολλάζ παιδιών εμπνευσμένων από τήν έκθεση «Ο Λεζέ και τό μοντέρνο πνεύμα» (1983) έγινε στό εργαστήριο του Μουσείου Μοντέρνας Τέχνης τής πόλης του Παρισιού (Museum, 144, 1984, σ. 181 εικ. 15)

11. Άπό τήν έκθεση «Σχήματα γιά χορό» (1973) στό Wardsworth Atheneum στό Hartford, Connecticut. Κινητική έκθεση του γλύπτη Doris Chase ό όποιος δημιούργησε σχήματα σε έντονα χρώματα που άρχιζαν νά κινούνται στό παραμικρό άγγιγμα ή καθώς οι θεατές περιφέρονταν άνάμεσα ή γύρω από αυτά (Museum, XXXIII, No 1981, σ. 145).

12. Άπό τήν έκθεση «Χώρος-χρώμα» του Santi Sircana στό Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης τής πόλης του Παρισιού - Μουσείο των Παιδιών (1981). Ό Sircana συνέλαβε τήν έκθεση σάν ένα παιγνίδι άντιθέτων και τήν όργάνωσε μέ βάση τό δυναμικό των σχέσεων των συμπληρωματικών χρωμάτων κίτρινο - μού, πορτοκαλί - μπλέ, κόκκινο - πράσινο.

9. Παιδιά ζωγραφίζουν παλιά κτίρια και σκηνές καθημερινής ζωής στους δρόμους της παλιάς πόλης της Σταγκόλμης, Σουηδία (1982) (Museum, 144, 1984, σ. 209, εικ. 38).

10. 'Από την έκθεση «Διάλογος για τις αισθήσεις» (1972) στο Wardsworth Atheneum του Hartford, Connecticut. 'Η έκθεση πραγματοποιήθηκε από ομάδα ζωγράφων, γλυπτών και μουσικών της 'Ανώτατης Σχολής 'Οπτικών Σπουδών του Τεχνικού 'Ινστιτούτου της Μασαχουσέτης και πρόθεση των καλλιτεχνών ήταν ή ανάδειξη των βασικών στοιχείων της τέχνης: γραμμές, σχήματα, χώρος, ύψος των υλικών, κλίμακα, κατευθύνσεις (Museum, XXXIII, No 3, 1981, σ. 144).

έξοικειώνει τα παιδιά με τις συνθήκες και τους τρόπους ζωής αυτής της εποχής, με τις καθημερινές συνήθειες και άσχολίες των ανθρώπων, με τις γιορτές και τις τελετουργίες, άκομη και με τις πολεμικές τους δραστηριότητες. 'Η λειτουργία εργαστηρίων κεραμικής, μεταλλοτεχνίας, ύφαντουργικής, πλεκτικής, σχεδίου κλπ. θά βοηθούσε τα παιδιά να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους για να αξιοποιηθούν ένδεχομένως και επαγγελματικά στο μέλλον.

Στην Πινακοθήκη ή στις μελλοντικές πινακοθήκες τα παιδιά έχουν τη δυνατότητα να 'ρθουν σ' επαφή με τη νεότερη και τη σύγχρονη τέχνη. Σ' αυτούς τούς χώρους μπορεί να πραγματοποιηθούν πλήθος εκδηλώσεις και πολλές φορές παράλληλες δραστηριότητες, με συνοδεία μουσικής και κίνησης - χορού για την καλύτερη κατανόηση τού φαινομένου της τέχνης, πού θά οξύνουν την παρατηρητικότητα των παιδιών και θά διευρύνουν τη φαντασία τους, πλουτίζοντας παράλληλα τη γνώση και την ευαισθησία τους. 'Οι πολύχρονες εμπειρίες από τά ευρωπαϊκά και τά αμερικανικά μουσεία, κατάλληλα προσανατολισμένες στην ελληνική πραγματικότητα, θά βοηθήσουν θετικά τούς ειδικούς στις πρώτες τους προσπάθειες.

Οι έξωσχολικές δραστηριότητες των μουσείων, με τó υλικό των συλλογών τους, βοηθούν τούς μαθητές να εμπειδώσουν και νά συμπληρώσουν τις θεωρητικές γνώσεις τους, να προβληματιστούν πάνω στις σχέσεις αιτίων και αποτελεσμάτων, να διαπιστώσουν τις άλληλοεπιδράσεις ανθρώπου και φύσης, νά αναλύσουν την πορεία τού πολιτιστικού φαινομένου, νά καλλιεργήσουν τις πνευματικές, ψυχικές και σωματικές τους ικανότητες.

Με τόν έκσυγχρονισμό τους, τά κατάλληλα προγράμματα με παιδευτικό χαρακτήρα και τή συνεργασία με τούς δασκάλους και καθηγητές είναι φανερό πώς τά μουσεία τέχνης μπορεί νά πρέπει νά παίξουν σημαντικό ρόλο στό εκπαιδευτικό σύστημα τή χώρα μας.

Βιβλιογραφία

- Pierre Bourdieu, *L' amour de l' art*, éd. de Minuit, Paris 1969.
 Luc Benoist, *Musées et Muséologie coll. Rue sais-je? PUF, Paris 1971.*
 Luca Dosi-Delfini, *Le futur du musée d' art moderne*, Haarlem 1974.
Histoire et critique des arts, Les musées, 7-8, 3-4 trimestre 78, déc. 7
 Museum, περ. πού έκδίδεται από τó ICOM από τó 1948

Les activités pédagogiques du Musée National d' Art moderne, Centre Pompidou Paris.

Museums of Art and Children

Eu. Georgiadou - Koundoura

The special emphasis recently given to the educational role the Museums must play has naturally focused the interest of experts on child. His familiarization with the works of art is considered equally necessary to his experience of literature.

In Europe, as well as in North America, the Museums closely cooperate with the teachers and work out special activities for children that aim not only to enrich their knowledge and to develop their judgement ability, but also to cultivate their mental, psychical and physical potentialities. In Greece sporadic but worth mentioning attempts have been made so far mainly by folklore Museum (Peloponnesian Folklore Institute, Museum of Folk Art of Athens, Folklore Museum of Thessaloniki), by the Benaki Museum and the National Gallery. However, many things are expected to be done by the archaeological Museums, that abound in Greece.

The Art Museums by collaborating with the teachers and adopting a proper program can and must play an important role in the Greek educational system